

Vlaanderen
is erfgoed

Opheffingsdossier

Schoutenhuis in Malle (Westmalle)

Monument

Agentschap
Onroerend
Erfgoed

Opheffingsdossier:

Schoutenhuis, Malle (Westmalle), hoek Antwerpsesteenweg/
Berckhovenstraat – monument (opheffing)

Onderwerp

Benaming: Schoutenhuis

Adres of ligging: hoek Antwerpsesteenweg/Berckhovenstraat, ter hoogte van de huidige parking, ten oosten van het oorlogsmonument

Dossier

Type dossier: opheffingsdossier (Gehele opheffing)

Dossiernummer: 4.001/11057/101.1

Bescherming

Beschermd als: monument

Beschermingsbesluit: koninklijk besluit van 28 maart 1956

URI Besluitendatabank Onroerend Erfgoed: <https://id.erfgoed.net/bsluiten/360>

Inventaris Onroerend Erfgoed

URI Inventaris Onroerend Erfgoed: <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/7255>

Samenvatting

De bescherming van het Schoutenhuis als monument wordt opgeheven omdat de erfgoedwaarden onherstelbaar zijn aangetast of verloren gegaan. Het beschermde goed is volledig gesloopt in 1955.

Datum

Datum: 2/12/2022

INHOUDSTAFEL

1.	Aanleiding tot opmaak van het dossier	4
2.	Beschrijvend gedeelte	4
2.1.	Ruimtelijke context.....	4
2.2.	Historiek van het beschermde goed	5
2.3.	Historiek van het beschermings- en beheerdossier	5
2.4.	Fysieke toestand van het onroerend goed	5
2.5.	Juridische toestand.....	6
2.5.1.	Adres en kadaster	6
2.5.2.	Onroerend erfgoed	6
2.5.3.	Omgeving	6
3.	Evaluerend gedeelte	6
3.1.	Evaluatie van de opheffing van de bescherming	6
3.2.	Registratie van de erfgoedwaarden die verloren gaan	7
3.3.	Motivering van de afbakening van de opheffing	7
4.	Bronnen	7
5.	Bijlagen bij het inhoudelijk dossier	7
5.1.	Omgevingsplan	7
5.2.	Fotobijlage	7
5.3.	Documentatie	7

1. AANLEIDING TOT OPMAAK VAN HET DOSSIER

Dit is het inhoudelijk dossier bij het opheffingsbesluit van het Schoutenhuis als monument in Malle (Westmalle). De opheffing van de bescherming kadert in de herziening van het beschermde erfgoedbestand, zoals ingeschreven in de Beleidsnota Onroerend Erfgoed (2019-2024) van minister Matthias Diependaele.

De bescherming van het Schoutenhuis werd onderzocht in het project 'Aangetaste en verdwenen beschermingen' (2020-2021)¹. Hierin zijn beschermingen onderzocht van bouwkundig, houtig en landschappelijk erfgoed met een onduidelijke fysieke toestand. Het onderzoek had een driedelige bedoeling:

- Nagaan wat de huidige fysieke toestand van het beschermde erfgoedobject is en in hoeverre het nog beantwoordt aan de toestand waarin het werd beschermd
- Achterhalen welke de oorzaken zijn van eventuele veranderingen
- Een beslissing nemen over de bescherming van het erfgoedobject

Op basis van dit onderzoek zijn 44 volledige en 1 gedeeltelijke opheffing van beschermingen toegevoegd aan de beschermingskalender 2022, evenals 3 wijzigingen van beschermingen van verplaatst erfgoed.

Deze opheffingen en wijzigingen worden gefaseerd uitgevoerd. Het tweede pakket dat hier wordt voorgelegd bevat beschermd bouwkundig erfgoed waarvan de erfgoedwaarden onherstelbaar aangetast zijn door onvergunde werken of sloop en waarvan het handhavingstraject afgelopen is.

Hierna volgt nog een pakket van bouwkundig en landschappelijk erfgoed waarvan de toestand problematisch was op het moment van bescherming.

2. BESCHRIJVEND GEDEELTE

2.1. Ruimtelijke context

Het Schoutenhuis, voorheen gelegen op de hoek van de Antwerpsesteenweg en de Berckhovenstraat, situeerde zich in het gehucht Den Berg, ten oosten van de dorpskern van Westmalle. Het pand lag langs de hoofdas die het dorp al van oudsher van west naar oost doorkruiste (Ferrariskaart, ca. 1775). Die hoofdas maakte deel uit van de verbinding Antwerpen-Turnhout (nu Antwerpsesteenweg).

Het Schoutenhuis stond op het einde van een plein, met de achtergevel naar de Antwerpsesteenweg en de voorgevel naar een parallelle zijstraat. Vandaag is de locatie te situeren naast het nog bestaande oorlogsmonument, ter hoogte van de huidige nrs. 206-208-210 op de Antwerpsesteenweg. Het pand betrof een vrijstaand dubbelhuis van zes traveeën en één bouwlaag in een traditionele bak- en zandsteenstijl onder een zadeldak met aandaken, opklimmend tot het einde van de 16de - begin 17de- eeuw.

Het beschermd onroerend erfgoed in de omgeving van het beschermd onroerend goed wordt weergegeven op een omgevingsplan in bijlage bij dit opheffingsdossier.

Meer noordwaarts in de Berckhovenstraat, ligt de beschermde pastorie met tuin van de Sint-Martinusparochie. De beschermde Sint-Martinuskapel ligt westwaarts, tevens langs

¹ Voor meer informatie over dit onderzoeksproject verwijzen we naar het online onderzoeksrapport: AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2021: *Beschermd, beschadigd, verdwenen. Onderzoek en evaluatie van ernstig aangetast en verdwenen beschermd erfgoed* [online], <https://oar.onroenderfgoed.be/item/6378> (geraadpleegd op 10 februari 2022).

de Antwerpsesteenweg. De beschermde Sint -Martinuskerk is centraal gelegen tussen het dorpscentrum en het beschermde kasteel van Westmalle.

2.2. Historiek van het beschermde goed

Wegens gebrek aan een inhoudelijk dossier bij de bescherming of een andere historische nota's zijn de historische gegevens over het beschermde goed beperkt. Gezien de gesloopte toestand, is het pand ook niet opgenomen in de Inventaris Onroerend Erfgoed.

Het Schoutenhuis, ook gekend als het Schaliënhuis, wordt door sommige bronnen gedateerd in '1608' en zou gebouwd zijn door Wilhelmus Gysels.² Het Schoutenhuis was de plek waar de schepenen van dubbeldorp Westmalle-Zoersel vergaderden, de schout was de voorzitter van de schepenbank.

In 1922 kocht de gemeente het schoutenhuis aan. Daarop ontstond het idee om het pand grondig te renoveren, uit te breiden en het als nieuw gemeentehuis in te richten. Van dit plan werd echter afgezien en op de plaats van het oude gemeentehuis (1843) werd in 1930 het huidige gemeentehuis opgericht.

Het schoutenhuis was op het ogenblik van bescherming een van de oudste nog bestaande gebouwen in Westmalle. In een brief van 1954 aan de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen vestigde het Provinciaal Comité voor Monumenten en Landschappen de aandacht op de historische waarde en zeldzaamheid van het pand met het verzoek een "rangschikking" op te starten. In januari 1955 verklaarde de minister zich akkoord met een bescherming. In november 1955 werd het gebouw echter afgebroken, enkele maanden voor de definitieve bescherming op 28 maart 1956.

2.3. Historiek van het beschermings- en beheerdossier³

Ondanks een lopende beschermingsprocedure werd eind 1955 het Schoutenhuis in Malle -toen eigendom van de gemeente- gesloopt. Uit bewaarde correspondentie blijkt dat zowel de gemeente als de bestendige deputatie zich steeds tegen een bescherming hebben verzet wegens de bouwvallige toestand van het pand en dat zij een sloop voor ogen hadden. De beschermingsprocedure wordt niet stopgezet en eindigt op 28 maart 1956 vooralsnog in een definitieve bescherming als monument wegens de historische en artistieke waarde. Op het ogenblik dat het beschermingsbesluit getekend werd, was het Schoutenhuis reeds afgebroken.

In brieven van 1956 van de KCML provincie Antwerpen aan het centraal bestuur in Brussel wordt gewezen op de situatie, maar een vervolg blijft uit. In 1971 schrijft de KCML een brief aan de minister met het verzoek de bescherming van het Schoutenhuis op te heffen. In de daaropvolgende decennia werd geen handhavingstraject, noch een opheffingsprocedure opgestart.

2.4. Fysieke toestand van het onroerend goed

De fysieke toestand van het onroerend goed waarvoor dit opheffingsdossier wordt opgemaakt is vastgesteld tijdens een plaatsbezoek op 26 augustus 2022. De fysieke toestand is op dat moment fotografisch gedocumenteerd. Deze registratie is als bijlage bij

² *Westmalle.@Westmalledorp* [online] <https://www.facebook.com/Westmalledorp/posts/277668282595401:0> (geraadpleegd op 20-7-2022).

³ Onroerend Erfgoed Antwerpen, dossier 707, Malle (west), Schoutenhuis (AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED).

Opheffingsdossier: Schoutenhuis, monument

het ministerieel besluit gevoegd en geeft een beeld van de toestand van het onroerend goed op het moment van de opheffing.

Het schoutenhuis werd in 1955 volledig afgebroken. Op deze locatie bevindt zich momenteel een parking.

2.5. Juridische toestand

2.5.1. Adres en kadaster

Het schoutenhuis bevond zich in Westmalle, vlak naast het nog bestaande oorlogsmonument ter hoogte van de huidige parking tegenover de huidige nrs. 206-208-210 op de Antwerpsesteenweg, op het perceel met de kadastrale gegevens: Westmalle, sectie A, perceelnummer 348D.

Vandaag zijn de kadastrale gegevens: Malle, 1ste afdeling, sectie A, deel van het openbaar domein.

2.5.2. Onroerend erfgoed

Op het omgevingsplan in bijlage bij dit dossier zijn de beschermingen opgenomen die in de buurt liggen van het onroerend goed waar dit dossier over gaat.

-De pastorie Sint Martinus is beschermd als monument en de pastorietuin is beschermd als landschap bij koninklijk besluit van 13 september 1976, zie <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/7260> en <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/7261>

-Het schoutenhuis is beschermd als monument bij koninklijk besluit van 28 maart 1956, zie <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/7255>.

Het schoutenhuis is niet opgenomen in de vastgestelde, noch in de wetenschappelijke inventaris.

2.5.3. Omgeving

Het beschermd monument is volgens het gewestplan gelegen in woongebied.

3. EVALUEREND GEDEELTE

3.1. Evaluatie van de opheffing van de bescherming

Het Schoutenhuis, Antwerpsesteenweg zonder nummer in Malle, werd beschermd als monument bij koninklijk besluit van 28 maart 1956, omwille van de historische en artistieke waarde.

Ondanks de opstart van een beschermingsprocedure werd het Schoutenhuis in Malle eind 1955 gesloopt. Daarbij gingen alle erfgoedkenmerken en -elementen verloren. Bij definitieve bescherming in 1956 was het pand reeds afgebroken. De verdwenen erfgoedwaarden, zoals opgenomen in het definitieve beschermingsbesluit, zijn gebaseerd op de erfgoedwaarden aanwezig op het ogenblik van voorlopige bescherming.

De bescherming van het schoutenhuis als monument wordt opgeheven, omdat de erfgoedwaarden onherstelbaar zijn aangetast of verloren gegaan.

3.2. Registratie van de erfgoedwaarden die verloren gaan

De erfgoedwaarden waren nog aanwezig tijdens de voorlopige bescherming, maar zijn reeds volledig verloren gegaan vóór de definitieve bescherming. Het opheffingsdossier registreert de erfgoedwaarden die verloren zijn gegaan voldoende. Er zijn bijgevolg geen bijkomende maatregelen vereist voor de registratie van de erfgoedwaarden of het behoud van erfgoedelementen in een onroerenderfgoeddepot.

3.3. Motivering van de afbakening van de opheffing

De bescherming als monument van het Schoutenhuis, Antwerpsesteenweg zonder nummer Malle, wordt geheel opgeheven. Het kadastraal perceel gevat door de opheffing is opgenomen in artikel 2 van het ministerieel besluit.

4. BRONNEN

- Onroerend Erfgoed Antwerpen, dossier 707, Malle (west), Schoutenhuis (AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED).
- DEBONNE V., VANMAELE N. & DE HAAN A. 2021: *Beschermd, beschadigd, verdwenen. Onderzoek en evaluatie van ernstig aangetast en verdwenen beschermd erfgoed*, Onderzoeksrapporten Agentschap Onroerend Erfgoed 202, Brussel.
- *Westmalle. Schalienhuis* [online] <https://rondreisdoorwestmalle.be/denberg.html> (geraadpleegd op 1 augustus 2022).

5. BIJLAGEN BIJ HET INHOUDELIJK DOSSIER

5.1. Omgevingsplan

5.2. Fotobijlage

De fotoregistratie van de fysieke toestand, gevoegd als bijlage bij het ministerieel besluit, bevat alle relevante foto's voor dit dossier. Er is geen afzonderlijke fotobijlage bij het dossier gevoegd.

5.3. Documentatie

De documentatie bij het inhoudelijk opheffingsdossier bevat bijkomend materiaal zoals kaarten, postkaarten, archieffoto's, bouwplannen, kadastrermutaties, hoogtemodellen, e.d. dat het dossier verder onderbouwt of illustreert.